

манастир Подмаине - храм Успења Пресвете Богородице
са благословом игумана јеромонаха Рафаила

ПРАВОСЛАВНИ ПРАЗНИЦИ

16, 13 - 19, . 67; 2 , 11, 21 - 12, 9, . 193, 194.

СВЕТСАВСКА ФИЛОСОФИЈА ПРОСВЕТЕ

Господо, ми се већ налазимо на главном колосеку светосавске философије просвете. А то значи: наше, српске, народне философије просвете. Са њом, наш човек и наш народ, и стоји и пада. Јер, шта је то светосавска просвета; откуда она? - Од Светога Саве. А Свети Сава, откуда он? - Од Богочовека Христа. Јер, порекло свега светосавског јесте Богочовек, и нико други и ништа друго. Да, и нико други и ништа друго ни у једном од постојећих светова. У крајњој линији, све што је светосавско, своди се на богочовечанско, на еванђелско. Сава је постао светим помоћу Једино Светог: помоћу Богочовека. Живећи Њиме, он је божански усавршио и довршио себе, јер је осветио себе, обогочовечио своје биће, те је и све његово постало свето, богочовечанско, еванђелско. Загледајте озбиљно и објективно у унутрашњу архитектуру светосавске просвете: и план, и грађа, и програм, и душа, и дух, све је - еванђелско, све - богочовечанско. Све су њене вредности - божанске, сви њени методи - еванђелски. У њој је Бог увек на првом, а човек на другом месту: човек и живи и мисли и осећа и дела Богом; а то значи: човек се просвећује Богом. И то не неким апстрактним, трансцендентним, наднебеским, платоновско-кантовским Богом, већ Богом непосредне земаљске стварности и људске конкретности, Богом који је постао човек и у категорији човечјег дао све што је божанско, бесмртно, вечно. Стога је у роду људском само Он, Богочовек Христос, имао право да од људи тражи божанско савршенство: "Будите савршени као што је савршен Отац ваш небески - Бог" (Матеј 5, 48), - и да то божанско савршенство постави и као циљ

email: manastirmaine.gmail.com
интернет презентација: podmaine.weebly.com

живота, и као циљ просвете, и као циљ културе, и као циљ свеколике људске делатности. Али, када то чини, Он у исто време даје људима сва потребна средства и све потребне силе, помоћу којих људи могу остварити тај циљ, постићи то божанско савршенство. А та средства, а те силе, то су? - Свете еванђелске врлине: вера и љубав, пост и молитва, кротост и смерност, милосрђе и доброта, нада и трпљење, правда и истина. Остварене, ове врлине дају светог човека. А то значи: савршеног и довршеног човека. Такав човек зна и прави смисао света и прави смисао живота, и целокупним својим бићем ради на остварењу постављеног циља у свима областима људске делатности. Саткан од светих врлина, он главном аортом свога бића стално црпе све бесмртне силе из вечно живог Богочовека. Зато се осећа бесмртним и вечним још у овом свету; зато и у сваком другом човеку види бесмртно и вечно биће. Еванђелске врлине су спроводници божанске светлости; свака од њих низведе у човека по млаз те светлости. Зато светитељ зрачи, светли и просветљује. Он носи у себи "Светлост света" (Јован 8, 12); она му осветљује сав свет, и он види његов вечни смисао и његову вечну вредност. Светлост света је у исто време и "Светлост живота" (Јован 8, 12); она осветљује пут који води човека у бесмртност и живот вечни. У нашем човечанском свету светлост и живот су синоними; као што су опет тама и смрт синоними.

Свети Сава је највећи српски

просветитељ, јер је највећи српски светитељ. Просвета је само пројекција светости, зрачење светлости; светитељ светли, и тиме просветљује, просвећује. Просвета је свим својим бићем условљена светошћу; прави просветитељ је у ствари само светитељ. Без светитеља нема просветитеља; без светости нема просвете; без просветљења нема просвећења. Светост је светост божанском светлошћу. Истинска просвећеност није друго до зрачење светости; само су светитељи истински просвећени. Јер су божанску светлост разлили по целом бићу свом практикујући еванђелске врлине и тиме потисли из себе сваки мрак греха и таму порока. Еванђелска светост, еванђелска праведност и живи, и дише, и зрачи, и дела светлошћу. Освећујући, она у исто време осветљује и просветљује. То нам казује и сама етимологија српске речи: просвета, која долази од црквенословенске речи: просвјешченије; а свјет значи светлост, те просвета значи просветљење.

Да, просвета у ствари значи просветљење, и то просветљење кроз освећење Духом Светим, Духом Христовим, као творцем, носиоцем и раздаваоцем светости и светлости. Зато што су освећени и просвећени Духом Светим, светитељи су просветитељи. Свети Сава је Духом Светим родио и препородио своју духовну децу, Србе, и осветио их помоћу еванђелских врлина. О томе нам речито говори тропар Св. Сави. Научен Светим Савом, наш је народ занавек изједначио појам просвете са појмом светости,

појам просветитеља са појмом светитеља. И све то оличио у Светом Сави као свом првом и највећем светитељу и просветитељу, увек првом и увек највећем. Стога су у нашем светосавском народном сазнању Црква и школа нераздвојни близанци: они и постоје, и живе, и расту један са другим и један помоћу другог

Господо, шта је циљ просвете, ако не: просветити човека, осветлити све његове поноре и јама, и протерати из њега све таме. А човек без Бога, без Христа, без те једине неугасиве светлости, како ће развејати космички мрак који са свих страна наваљује на њега, и како ће протерати таму из себе? Са свима својим светлостима човек без Бога није друго до свитац у бесконачном мраку ове васионе. А његова наука, његова философија, његова просвета, његова култура, његова техника, његова цивилизација, то су ситне свећице које он пали у помрчини земаљских и космичких збивања. А све те свећице шта значе у бескрајној ноћи и мрклом мраку индивидуалних, социјалних, националних, интернационалних, проблема и збивања? Зар се већ нису све погасиле, и Европом је полагао густ и тежак мрак и попала је непрозирна тама?

Кроз доситејевштину та тама је захватила донекле и нас Србе. Јер доситејевштина и јесте лакомислена вера у свеомћ хуманистичке науке, у свеомћ хуманистичке просвете, у свеомћ хуманистичке културе, у свеомћ хуманистичке технике, у свеомћ хуманистичке цивилизације. Под трагичним утицајем доситејевш-

тине европска хуманистичка просвета створила је у нас сукоб између цркве и школе, који за наш народ значи, и увек је значао, катастрофу. Под утицајем доситејевштине и наш се човек почео механизовати, роботизовати.

Да бисмо избегли завршну катастрофу, постоји само један излаз. Који? - Прихватити светосавску просвету, и потпуно је спровести у свима школама, од најниже до највише, и у свима просветним, народним и државним установама, од прве до последње. Светосавска просвета зрачи, светли и просвећује једином неугасивом светлошћу и једином истинитом светлошћу у свима световима: Богочовеком Христом. Њу никаква тама, па ни тама Европе, не може ни угасити ни обузети. Она једина прогони све таме и из човека, и из друштва, и из народа, и из државе. Она, једина истинита светлост, осветљава до дна свакога човека, и у свакоме нам открива нашег бесмртног, нашег божанског брата и вечног сабрата. И она нас учи да се и проблем човека, и проблем друштва, и проблем нације, и проблем човечанства, могу лако и јасно и схватити и решити само када се и човек, и друштво, и нација, и човечанство прочитају у контексту са Богочовеком Христом.

Господо, главне смернице и одлике светосавске просвете могле би се формулисати овако:

Човек је биће које се најидеалније и најреалније може усавршити и довршити Богочовеком;

усавршавање човека Богочовеком бива помоћу еванђелских врлина;

просвећен човек у сваком човеку види свог бесмртног брата и вечног сабрата;

свака људска делатност: филозофија, наука, занатство, земљорадња, уметност, просвета, култура, добија своју непролазну вредност када се освети и осмисли Богочовеком;

истинска просвећеност се постиже светим животом по Христовом Еванђељу;

светитељи су најсавршенији просветитељи; што светије човек живи, то је бољи васпитач и просветитељ;

школа је друга половина срца Богочовекова, а Црква је прва;

у центру свих центара, свих идеја, свих делатности стоји Богочовек Христос и његов Богочовечански колектив: Црква..

Психоанализа је изопачени метод помоћу кога се врши, како се обично сматра, проницање у дубину човекове душе. За фројдисте, пут у тај "црни бездан" је дешифровање символа у речима и сликама, укључујући и сновиђења, као жеља и тежњи човека, које он скрива од ближњих, а често и од самога себе. Човек се налази под унакрсним дејством импулса који долазе из светлог и тамног света. Али психоаналитичари њега посматрају изоловано од ових, и зато сатанске импулсе приписују њему самом. Стога психоанализа и јесте методично нашаптавање човеку да је он по природи својој демон. Да не говоримо о томе да је сам метод "дешифровања символа" сасвим неоснован. Нико не може узети у обзир хиљаду узрока и услова настајања асоцијација. Психоаналитичар има посла са својом сопственом фантазијом. Истина, може доћи до неког привременог олакшања код оболелог путем самоизражавања. Овим се исказао и "испразнио" енергију накупљених противречности, али то личи на драматски катарсис или на смех, веома озбиљни нервни и морални потрес. Затим се све понавља још силније, болест напредује. И то је закономерно: психоаналитичар не може да сузбије ни један психички комплекс, он својим саветима само изазива нови. Али то још није најстрашније. Главна опасност психоанализе је у томе што човек престаје да схвата од каквог се непријатеља ваља заштити, а од кога искати помоћ. Психоанализа је бекство у месту, од себе ка самоме себи.

архимандрит Рафаил (Карелин)